

УДК 37.015.31

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ У ПРОФІЛЬНІЙ КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНІЙ ОСВІТІ

Ю. З. Колос

Стаття присвячена актуальній проблемі розвитку творчого мислення школярів у сучасній школі та тим перепонам цьому процесу, які існують у традиційній школі.

Ключові слова: креативність, інновація, академічні здібності, грамотність, компетентнісний підхід, профільне навчання.

Колос Ю. З. Формирование творческого мышления в профильном компетентностно ориентированном образовании

Статья посвящена актуальной проблеме развития творческого мышления школьников в современной школе и тем препятствиям этому процессу, которые существуют в традиционной школе.

Ключевые слова: креативность, инновация, академические способности, грамотность, компетентностный подход, профильное образование.

Colos Ju. Formation of creative thinking in specialized competence-oriented education

The article deals with the topical problem of creative thinking development in modern school and obstacles to the process in traditional school.

Keywords: creativity, innovation, academic abilities, literacy, competence-based education, specialized education.

Сучасний світ змінюється із надзвичайною швидкістю. Ніхто не може передбачити, яким він буде через десять років, тому, готуючи сьогодні підрастаюче покоління до самостійного життя у майбутньому, слід перш за все розвивати в нього здатність до самонавчання, адаптації та самостійного пошуку вирішення проблем, з якими не доводилося стикалися раніше.

Про те, що традиційна школа нівелює креативність учнів, твердять багато вчених, зокрема, одна із найпопулярніших доповідей, виголошених у рамках конференції TED, була присвячена тому, як школи убивають креативність. Її автор – сер Кен Робінсон, доктор філософії та визнаний в усьому світі лідер у сфері освіти, творчості та інновацій, – переконаний, що діти мають надзвичайні можливості, зокрема, спроможність до інновацій. Цією здатністю вони завдячують тому, що в дитинстві людина не боїться робити помилки. На переконання

К. Робінсона, якщо ти не готовий помилитися, то ніколи не створиш нічого оригінального. Він доводить, що креативність зараз важлива в освіті не менш, ніж грамотність, і ми маємо надати їй такий сам статус [5].

К. Робінсон визначає креативність як процес отримання оригінальних ідей, які мають цінність. Він говорить, що кожна система освіти на планеті має однакову ієрархію предметів: на вершині – математика та мови, потім гуманітарні науки, а внизу – мистецтва. І майже в кожній системі також однакова ієрархія в мистецтвах. Образотворче мистецтво та музика в школах зазвичай мають вищий статус, ніж драма та танці. Немає жодної системи освіти на планеті, яка б вчила дітей танцям кожного дня, так само, як ми вчимо дітей математиці. Чому? На думку науковця, головна причина в тому, що у сучасній освіті основний курс взято на ідею академічних здібностей.

Колос Юлія Зіновіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Полтавського Національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка

Видається, що головна мета загальної освіти по всьому світу – це створювати університетських професорів. Проте, усі системи освіти були створені у XIX ст., щоб задовольнити потреби індустріалізму. Тож, ієрархія предметів базується на двох ідеях. По-перше, що найбільш корисні для роботи дисципліни посідають верхні сходинки. Тож школа намагається відводити учнів убік від занять, за допомогою яких у майбутньому не заробиш на життя (музика, танці, образотворче мистецтво тощо). По-друге, академічні здібності, почали домінувати в нашому сприйнятті інтелекту, тому що університети збудували систему, подібну до себе самої. Науковець наголошує на проблемі академічної інфляції, коли там, де раніше вистачало ступені бакалавра, тепер треба бути магістром, або ж навіть доктором наук. Ось до чого призвела гонитва за академічними здібностями. І наостанок Кен Робінсон порівнює нераціональне використання ресурсів Землі із використанням інтелектуальних ресурсів: “Наша система освіти підривала ресурси нашого мозоку, так само, як ми спустошуємо ресурси Землі: задля задоволення попиту. І в майбутньому це вже не буде працювати” [5].

А тепер погляньмо на нашу систему освіти – цілком очевидно, що вона не позбавлена усіх тих проблем, про які ішлося вище. Погіршує ситуацію, у порівнянні із західними освітніми системами, ще й наш досвід перебування в СРСР та винесені звідти освітні традиції: негативне ставлення до вільнодумства, лідерства, прагнення бути “не таким, як всі”, неприпустимість помилок, націленість на відтворення, а не на творчість. Подолати застарілі стереотипи покликаний компетентнісний та профільний підхід у сучасній школі.

Під поняттям “компетентнісний підхід” розуміється спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [2, с. 66]. Компетентнісно орієнтований підхід пов’язаний з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчан-

ня, оскільки стосується особистості учня й може бути реалізованим і перевіраним тільки у процесі виконання конкретним учнем певного комплексу дій. Поняття компетентності та компетентнісного підходу вивчали Н. М. Бібік, С. У. Гончаренко, І. Г. Єрмаков, І. О. Зимня, С. Ф. Клепко, Н. В. Кузьміна, О. І. Локшина, А. К. Маркова, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, Дж. Равен, І. В. Родигіна, О. Я. Савченко, А. В. Хуторської, Е. Шорт та ін.

Важливим аспектом формування компетентностей є їх моделювання. Поняття «моделювання» є досить широким і недостатньо конкретизованим щодо використання його у традиційній педагогіці, це приблизне відтворення певних об’єктів, які через їхню складність важко досліджувати. Модель включає сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, уміння, навички, способи діяльності), необхідних для якісної продуктивної діяльності [4, с. 5].

Профільне навчання – вид диференціації й індивідуалізації навчання, що дає змогу за рахунок змін у структурі, змісті й організації освітнього процесу повніше враховувати інтереси, нахили і здібності учнів, створювати умови для навчання старшокласників відповідно до їхніх професійних інтересів і намірів щодо продовження здобуття освіти. Мета профільного навчання – забезпечення умов для якісної освіти старшокласників у відповідності з їхніми індивідуальними нахилами, здібностями і потребами, забезпечення професійної орієнтації й самовизначення старшокласників, встановлення наступності між загальною середньою і професійною освітою [3, с. 4].

Одним із найважливіших напрямків профільного навчання є організація самовиховання учнів. Педагогові основної школи, вирішуючи проблему самовиховання учнів, слід якомога раніше ввести їх у поле ідеї самоорганізації особистості (СОО). Найоптимальнішою методикою, як свідчить наш досвід, є та, що складається з таких п’яти послідовних напрямків: самопізнання; самоаналіз; «як перемогти недоліки у власному характері»; методи та прийоми роботи над собою; життя великих людей – приклад для мого життя. Процес самовиховання особистості супроводжується формуванням життєвих компетентностей. Відповідно до життєвих вимог сучасного суспільства, особистість має бути компетентною в різних сферах діяльності. Допомогти учням

в оволодінні технологіями життєтворчості покликана саме школа. Шлях до цього – створення інноваційного середовища, в якому наявні умови для розкриття потенціалу самопізнання, самооцінки, самореалізації. Створити такі умови може лише компетентний учитель, адже він є ключовою фігурою в системі становлення життєвої компетентності школяра [1, с. 40–42].

Поняття компетентності невіддільне від креативності. Формуванню креативності учнів у процесі компетентнісного навчання сприяють нові методики, які ґрунтуються на діяльнісному та проблемному підходах у навчанні. Зокрема, застосування методу проєктів, кейс-метода, проблемного навчання, інтерактивних методів (мозковий штурм, дебати та ін.) дозволить розвинути в дитині лідера, навчити діяти і мислити самостійно, шукати нестандартні вирішення проблеми.

Перехід до профільного навчання дозволить організувати навчання у відповідності до нахилів та здібностей старшокласника, реалізувати принципи диференціації та індивідуалізації навчання, сприятиме творчій самореалізації дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аверін М. О. Самовиховання особистості учня в системі роботи класного керівника / М. О. Аверін, М. В. Степаненко // *Науково-методичні записки ПОІППО: Класний керівник: проблеми, досвід та перспективи*. – 2013. – Випуск 4. – Полтава : ПОІППО ім. М. В. Остроградського. – 151 с.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : “КІС”, 2004. – С. 66–72. – („Бібліотека з освітньої політики”).

3. Концепція профільного навчання в старшій школі: МОН України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prof.moi.gov.ua>.

4. Пашко Л. Ф. Концептуальні основи моделювання ключових та професійних компетентностей учителя та педагогічного працівника / Л. Ф. Пашко // *Наукові записки ПОІППО: Моделі*

ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника. – 2012. – Випуск 2. – 180 с.

5. Robinson, Ken. *How schools kill creativity* / Ken Robinson // TED talks. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.html.

Цитувати: Колос Ю. З. Формування творчого мислення у профільній компетентнісно орієнтованій освіті / Ю. З. Колос // *Постметодика*. – 2013. – № 6. – 52–54.

© Ю. З. Колос, 2013. Стаття надійшла в редакцію 19.11.2013 ■